

Neutralna Srbija u NATO okruženju

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**
br. 903 od 24. aprila 2008.

O VOJNOJ NEUTRALNOSTI SRBIJE

Sve je to zbog NATO-a

“Zbog ukupne uloge NATO pakta, od protivpravnog bombardovanja Srbije 1999. godine bez odluke Saveta bezbednosti do Aneksa 11 odbaćenog Ahtisarijevog plana, u kome se određuje da je NATO “konačan organ” vlasti u “nezavisnom Kosovu”, Narodna skupština Republike Srbije donosi odluku o proglašavanju vojne neutralnosti Republike Srbije u odnosu na postojeće vojne saveze do eventualnog raspisivanja referenduma na kojem bi se donela konačna odluka o tom pitanju.”

(Iz Rezolucije Narodne skupštine Republike Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije, 26. 12. 2007)

Deklaracija o vojnoj neutralnosti Srbije

Član 1.

Vojna neutralnost u odnosu na postojeće vojne saveze (u daljem tekstu vojna neutralnost) predstavlja najbolji i najpouzdaniji način da Srbija očuva državni suverenitet, integritet i nezavisnost kao temelj svog slobodnog i sveukupnog napretka i da obezbedi dostojanstven život svojih građana.

Član 2.

Vojna neutralnost je najsigurniji garant mira, a politika vojne neutralnosti najbolji put da se Srbija razvija i napreduje u skladu sa sopstvenim interesima.

Član 3.

Vojna neutralnost predstavlja izraz iskrenog opredeljenja Srbije protiv politike sile, ugrožavanja mira u svetu, agresije i rata.

Član 4.

Opredeljenost politici mira, izgradnji i očuvanju unutrašnje i međunarodne bezbednosti dokaz je da vojna neutralnost nije, niti može biti uperena protiv drugih zemalja i najbolje svedoči o spremnosti Srbije da ravnopravno saraduje sa svim zemljama u svetu koje poštuju univerzalna načela međunarodnog prava sadržana u Povelji UN.

Član 5.

Vojna neutralnost ne isključuje mogućnost saradnje Srbije sa drugim zemljama u interesu zajedničke i opšte bezbednosti i omogućava da Srbija razvija sopstveni sistem bezbednosti u skladu sa svojim nacionalnim i državnim interesima, u cilju demokratskog, mirnog i stabilnog razvoja Srbije.

Član 6.

Odustajanje od principa vojne neutralnosti i

pristupanje NATO paktu obavezalo bi Srbiju da učestvuje u ratovima koji nisu u njenom interesu, ograničilo bi njenu nezavisnost i slobodu političkog odlučivanja, ugrozilo bi živote njenih građana i opteretilo unutrašnji preobražaj i napredak zemlje.

Član 7.

Niko ne može, niti ima pravo da donese odluku o pristupanju Srbije bilo kom vojnom savezu bez saglasnosti građana, koji o tome odluku mogu doneti isključivo na referendumu.

(Demokratska stranka Srbije, 28. 10. 2007)

Vojno neutralni nemaju saveznike

Da li je vojna neutralnost dobra za Vojsku Srbije i Srbiju?

“Nije moje da se izjašnjavam na tu temu. Skupština se opredelila. Kada ste vojno neutralni, kao što je Srbija sada, nemate saveznika. Vojno savezništvo i neutralnost isključuju jedno drugo. Nacrtom strategijskog pregleda odbrane, koji je sačinjen u vreme političkog opredeljenja za evroatlantske integracije, bilo je planirano dalje smanjenje vojske do 2010. godine i tada se govorilo o broju od 21.000 ljudi.

To se više ne spominje jer je Skupština usvojila deklaraciju o vojnoj neutralnosti. Kada je doneta deklaracija, stav Generalštaba je da do daljeg treba zadržati postojeće brojno stanje. Vojna neutralnost košta. Jer, o brojnosti, osim ekonomskih mogućnosti, odlučuje i pitanje da li se spremate da se suprotstavite pretnjama sami ili imate saveznika. Neutralnost podrazumeva da ste bez vojnih saveznika.”

To znači istovremeno i zaustavljanje evroatlantskih integracija?

“Termin ‘evroatlantske integracije’ se više ne pominje na političkom nivou. Koristimo deo mehanizama koje nam nudi članstvo u programu Partnerstvo za mir (PZM). Nažalost, u ovoj situaciji, to nije mnogo više no što smo koristili pre učlanjenja.”

Da li deklaracija o vojnoj neutralnosti određuje i čije naoružanje će VS koristiti?

“Svakako ne. U ovom momentu, NATO standard je najviši profesionalni vojni kvalitet. Logično bi bilo da pratimo taj kvalitet. Po pitanju naoružanja to ne isključuje mogućnost nabavke oružja od Rusa ili ma koga drugog. Postoje oblasti gde je ruska vojna industrija moćna i respektabilna i mi u Vojsci Srbije imamo rasprostranjenu rusku vojnu tehniku. To nema veze sa ideologijom, politikom, već s kvalitetom i standardom. Mnoge NATO članice i dalje kupuju oružje kod Rusa i ne postoji ta vrsta uslovljavanja, ako postoje pritisci, oni svugde u svetu dolaze, pre svega, iz domena finansijsko-komercijalnih lobija.”

Da li je naše učešće u Partnerstvu za mir blokirano?

“Između ostalog, još nije otvorena kancelarija u Briselu, to je politička odluka o kojoj ne odlučuje vojska, već Vlada. Nije potpisan ni sporazum o razmeni poverljivih informacija u okviru PzM-a. O tome odlučuje Vlada, takođe. Zašto sporazum nije potpisan, nemam objašnjenje. To je pitanje za Vladu. Mogu samo da konstatujem da, zato što nije potpisan taj sporazum, nismo u mogućnosti da koristimo sve ono što PzM nudi svim članicama. Jedino mi, kao članica PzM-a, stoga nemamo pristup nekim kursevima, fondovima, vežbama... Zlonamerno tumačenje bi bilo da tim sporazumom treba da otvorimo neke naše vojne tajne. To nije istina. Sporazumom se samo obavezujemo da ćemo informacijama koje imamo pristupom u PzM raspolagati u skladu sa kodeksom koji se podrazumeva u Briselu.”

Kakve je instrukcije Vojska Srbije dobila od političkog rukovodstva? U kom pravcu nastavljate reforme i koji su prioriteti?

“Vojska nije institucija koja može dnevno da menja ritam, niti ima potrebe za tim. Pitanje vojnih standarda je profesionalni kontekst i nema veze sa političkim opredeljenjem, što podrazumevaju evroatlantske integracije. Imamo podršku i saglasnost predsednika Srbije da sledimo NATO standarde i to nema veze sa političkim opredeljenjem.”

(General Zdravko Ponoš, načelnik Generalštaba Vojske Srbije, u intervjuu za “Blic”, 13. 2. 2008)

Država “negde između”

Srbija je na brzinu pretvorena u neutralnu zemlju, kratkoročno - zbog predstojećih izbora, a dugoročno - da bi bila udaljena i izolovana od Evrope i sveta

PIŠE: DR JOVAN
TEOKAREVIĆ

Da je Srbija “vojno neutralna” država, verovatno zna tek zanemariv procenat njenih građana. Nikakvo čudo: vojno neutralni “u odnosu na postojeće vojne saveze” postali smo naprasno, jednom rečenicom u okviru Rezolucije Skupštine Srbije o Kosovu, krajem decembra 2007. godine.

Kao i u toliko drugih slučajeva, uključujući usvajanje Ustava Srbije godinu dana pre toga, prekršena su sva pravila koja se u demokratski uređenim državama u ovim prilikama poštuju.

Ne samo da nije bilo nikakve prethodne rasprave u široj i stručnoj javnosti (pa ni u samoj Skupštini), već ni bilo kakvog nagoveštaja o tome da bi ova tema mogla da bude pomenuta u tako neodgovarajućem okviru, kao što je skupštinska rezolucija o Kosovu. Pogotovo se nije moglo očekivati da će tema, čim bude ovako nepropisno otvorena, odmah na isti način biti i zatvorena, zaključkom – ni manje ni više – nego o budućoj bezbednosnoj i odbrambenoj orijentaciji Srbije. Za takav, po značaju i posledicama zaista dalekosežan zaključak, bila je potrebna jedna jedina rečenica pomenute rezolucije! Ta jedna rečenica promenila je celokupnu dosadašnju koncepciju bezbednosti, odbrane i spoljne politike ove države.

O tome šta bi neutralnost konkretno značila, do sada vlast nije ponudila javnosti bukvalno nijednu jedinu informaciju. Razlog za to je, delimično, i u činjenici što je Demokratska stranka – koja kontroliše Ministarstvo odbrane i Generalštab kao eventualne izvore tih informacija – glasala za rezoluciju pokazujući protivljenje osamostaljenju Kosova, ali istovremeno ne usuđujući se da se suprotstavi ovom podmetnutom delu teksta, zbog kojeg predstavnici DS-a očigledno nisu presrećni, ali su ga u parlamentu ipak podržali.

Sve u vezi sa temom neutralnosti je, očigledno, ishitreno i nepromišljeno, osim činjenice da srpski antievropski izolacionisti mogu ovo zgodno zloupotrebiti u političke svrhe, na predstojećim izborima i posle njih. Iako su sve parlamentarne stranke, osim Liberalno demokratske partije, prihvatile rezoluciju, ideja o neutralnosti Srbije došla je od Demokratske stranke Srbije.

Sama brzina dosta govori o motivima glavnog predlagača. Očigledno je da je u DSS-u procenjeno da bi se proglašenje nezavisnosti Kosova, tj. potpuni debakl pre svega narodnjačke politike, moglo zgodno iskoristiti za povećanje inače veoma smanjenih izbornih šansi ove partije. Zato je trebalo zloupotrebiti očekivano narastajuće anti-NATO raspoloženje u Srbiji, i istovremeno gurnuti zemlju u pravcu Rusije, i to na svaki mogući način: ekonomski (prodajom NIS-a i drugih velikih preduzeća), politički (potpunim oslanjanjem na Rusiju u “kosovskoj politici”), ali i bezbednosno (samo udaljavanje Srbije od NATO-a je veliki poklon Rusiji, koja se sve energičnije suprotstavlja daljem širenju Alijanse). Sve vreme je pripreman teren i za razlaz sa dotadašnjom proevropskom politikom, za šta je iskorišćeno slanje misije Eulex Evropske unije na Kosovo u decembru 2007. godine, bez odluke Saveta bez-

bednosti Ujedinjenih nacija, kao i potonje priznanje Kosova od strane većine članica EU.

Iz ove perspektive gledano, opredeljenje za neutralni status Srbije nije u vezi sa nekom velikom geopolitičkom promenom u svetu ili našem susedstvu. Čak se ni nezavisnost Kosova ne bi mogla svrstati u takvu vrstu povoda, jer ta jedna rečenica skupštinske rezolucije sasvim neubedljivo sugerise da se Srbija za neutralnost (što bi trebalo da znači – protiv članstva u NATO-u) opredelila isključivo ili prvenstveno “zbog ukupne uloge NATO pakta”, kako se tamo kaže.

Do sada nije promenjen nijedan dosadašnji strateški dokument Srbije o njenoj bezbednosnoj, odbrambenoj ili spoljnopoličkoj orijentaciji, niti je donet novi, a svi oni su kao strateški cilj pominjali evroatlantske integracije, odnosno kretanje ka članstvu u Severnoatlantskom savezu. Nikada nije bilo izvesno dokle će se na tom putu tačno stići, ali nije bilo ni potrebe za tim, jer tek smo počeli da (nepotpuno) koristimo i članstvo u Partnerstvu za mir. Ipak, vojsku reorganizujemo prema standardima ovog vojnog saveza, na mnogo drugih načina sa njim sarađujemo, a njegovi vojnici su garant bezbednosti Srba na Kosovu i celog našeg regiona.

Na aprilskom samitu NATO-a u Bukureštu Hrvatska i Albanija dobile su poziv u članstvo, a Makedonija ga nije dobila samo zbog izostanka sporazuma sa Grčkom o nazivu svoje države. Crna Gora i BiH ne kriju, već naglašavaju da im je članska karta ove organizacije prioritet. Sve države oko nas su, dakle, već u Alijansi ili će uskoro biti tamo. Niko, baš niko osim Srbije, i to ne samo u našem regionu, i ne pominje neutralnost, jer je sama koncepcija izgubila smisao posle hladnog rata i u kontekstu pristupanja Evropskoj uniji.

Samo naizgled, Irska, Švedska, Finska, Austrija, Kipar i Malta, kao neutralne zemlje, pokazuju da ovakav način članstva u EU nije nemoguć za Srbiju, ali razlike između njih i nas veće su nego što se na prvi pogled čini. Suprotno nama, ove države su uvek bile deo Zapada, pa je njihova neutralnost u krajnjoj liniji mogla da računna na podršku NATO-a. Stupanjem u EU, one su praktično prestale da budu neutralne u dotadašnjem ili klasičnom smislu: prihvatile su obavezu da se ponašaju u skladu sa zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom Unije. To sve više podrazumeva i angažovanje u vojnim misijama širom sveta, a od usvajanja Lisabonskog ugovora i sama EU je, zbog klauzule o međusobnoj vojnoj pomoći, počela da liči na pravi vojni savez. Konačno, reč je o bogatim državama koje mogu da podnesu veće troškove odbrane koje neutralnost podrazumeva.

Nije, dakle, prvenstveno reč o tome da je vojna neutralnost neadekvatna za Srbiju (a jeste neadekvatna), nego o tome da autori ove ideje nemaju nikakvu predstavu o tome šta bi ona trebalo da podrazumeva. Cilj je očigledno bio da se kratkoročno ova inicijativa zloupotrebi u partijske svrhe na predstojećim izborima, a dugoročno da se Srbija udalji i izoluje od Evrope i sveta.

Autor je docent na FPN-u i direktor BeCEI

Povratak starim saveznicima

Naša zemlja je posle 2000. krenula u evroatlantske integracije, koje su sada zaustavljene. Srbija mora da obnovi sve vidove diplomatske, vojne i bezbednosne komunikacije na svim nivoima sa za nas najznačajnijim zemljama i partnerima

PIŠE:
IVAN VEJVODA

Evroatlantske integracije na Zapadnom Balkanu se nastavljaju. Ovaj region je već odavno "unutrašnje dvorište" Evropske unije i NATO-a. Stvaranje kolektivnog bezbednosnog okvira Evrope posle pada Berlinskog zida 1989. išao je uporedo sa integracionim procesima u EU. Srbija je bila sastavni deo tih integracionih sve do pre godinu dana, kada je skrenula sa utabane staze gde su prošle ili prolaze sve druge zemlje bližeg i šireg okruženja.

Pokazalo se na primeru svih prethodnih integracionih procesa postkomunističkih zemalja Evrope, da je svaki korak u tom pravcu, i najzad članstvo u EU, NATO-u, Savetu Evrope, OEBS-u, Svetskoj trgovinskoj organizaciji, regionalnim integracijama... značio istovremeno snaženje njihove stabilnosti, jačanje njihovog ugleda i jasan signal investitorima da je novostečena stabilnost garant postojanja dobrih uslova za ulaganja, a samim tim stvaranje novih radnih mesta. Tako je, na primer, Slovačka postala "tigar pod Tatrami" i danas je jedan od najvećih proizvođača automobila na svetu po glavi stanovnika. Neposredna je, dakle, veza između evroatlantskih procesa i jačanja prosperiteta i ekonomskog razvoja tih zemalja.

Delegacija Srbije je na samitu u Bukureštu prisustvovala zasedanju Saveta za evroatlantsko partnerstvo (EAPC) koje okuplja sve članice NATO-a i Partnerstva za mir, kao i uporednoj "Bukureštanskoj konferenciji", skupu koji je raspravljao o svim otvorenim značajnim

globalnim i regionalnim bezbednosim pitanjima, a koji okuplja vladine, nevladine i predstavnike akademske sredine.

Na potonjem skupu bilo je reči i o Balkanu. Isticana je uloga učešća regiona u kolektivnom sistemu bezbednosti kao načinu bržeg postizanja temelja stabilnosti i trajnog mira. Veliki i uspešan politički mirovni plan Evrope posle Drugog svetskog rata nije dovršen dok i ceo region Balkana ne nađe u njemu svoje punopravno mesto. Ulazak Grčke i Turske u NATO 1951. godine značio je da su i pored istorijskih razmrica mir i stabilnost između ove dve zemlje sačuvani, a odnosi znatno poboljšani u poslednjih desetak godina.

Srbija se uvek na ovakvim samitima i skupovima pominje kao najveća zemlja zapadnog Balkana, samim tim i kao ona koja bi mogla da dâ najveći doprinos trajnoj regionalnoj stabilnosti, ali i doprinos mirovnim misijama pod okriljem UN-a, s obzirom na iskustvo koje ima u tom pogledu kao i druge zemlje proizašle iz bivše Jugoslavije. Srbija, doduše, sama osujećuje mogućnost prenošenja svojih stavova i eventualno učešće u već postojećem okviru komunikacije i dijaloga unutar NATO-a. Pored ostalog ne

koristi ni dostignuti nivo diplomatske i vojne komunikacije koji joj je omogućen učešćem u programu Partnerstvo za mir.

Zato što pri NATO-u u Briselu nema misiju u punom sastavu, sa diplomatama i oficirima, to znači da Srbija ne komunicira na svim nivoima, svakodnevno i efikasno sa za nas najznačajnijim zemljama i partnerima, političkim, ekonomskim i bezbednosnim. Kako Grčka, Rumunija, Slovačka, Španija i druge zemlje članice NATO-a imaju u okviru KFOR-a svoje trupe na Kosovu (90 odsto vojnika u NATO misiji na Kosovu su evropski vojnici), prisustvo pune diplomatsko-vojne misije Srbije u sedištu i središtu NATO-a imalo bi izuzetan značaj. Treba li ponavljati očigledne činjenice da se u NATO-u odluke na Političkom savetu donose konsenzusom (primer grčkog veta na upućivanje poziva u članstvo Makedoniji), što bi značilo prisustvo naših predstavnika u hodnicima zgrada Alijanse.

Bukureštanski samit je potvrdio sveukupno kretanje Evrope ka jačanju transatlantskih odnosa u svetu u kome globalni odnosi, privredno jačanje Kine i Indije, bezbednosni izazovi ne samo nuklearne proliferacije nego, na primer, i klimatskih promena, moraju da se rešavaju u intenzivnom dijalogu i komunikaciji.

Srbija se posle 2000. vratila svojim starim saveznicima, krenula u evroatlantske integracije, i jednog dana će na referendumu odlučivati i o članstvu u NATO-u, ali je od toga trenutno veoma udaljena. Zato mora da iskoristi sve što joj je dato u pogledu mogućnosti daljih reformi oružanih i bezbednosnih snaga i jačanja komunikacija sa svetom, što znači da treba što pre da obnovi sve vidove diplomatske, vojne i bezbednosne komunikacije na svim nivoima.

Autor je direktor Balkanskog fonda za demokratiju

Jednima radost, drugima razočaranje

Ovogodišnji samit NATO-a obeležen je pozivom u članstvo Hrvatskoj i Albaniji, vojnim angažmanom u Avganistanu, odnosima sa Rusijom i nedostatkom konsenzusa o integraciji Makedonije, Ukrajine i Gruzije u zapadni vojni savez

PIŠE:
DANIJEL ŠUNTER

Poslednji samit NATO-a, od 2. do 4. aprila u glavnom gradu Rumunije, kao i prethodni održan u prestonici Letonije pre dve godine, imaće znatan uticaj na bezbednosnu arhitekturu Zapadnog Balkana. U Rigi su 2006. Srbija, Bosna i Hercegovina i

Crna Gora pozvane u program Partnerstvo za mir, dok je susret šefova država NATO-a u Bukureštu doneo Hrvatskoj i Albaniji poziv u punopravno članstvo.

Očekivani poziv Makedoniji je izostao zbog nerešenog spora sa Grčkom oko imena države, pa je delegacija iz Skoplja demonstrativno napustila skup. Makedonija članstvo u NATO-u smatra jednim od prioriteta spoljne politike, garantom za očuvanje teritorijalnog integriteta i mestom za međunarodnu afirmaciju svojih nacionalnih interesa.

Zajedničke pripreme

Skoplje, Zagreb i Tirana proteklih godina zajedno su se pripremale za stupanje u NATO. U diplomatskim krugovima nazvane su i "državama Big MAC" (Macedonia, Albania, Croatia), što je sinonim za novi krug širenja NATO-a posle "big banga" (velikog praska) 2004. godine (tada je u Alijansu stupilo sedam postkomunističkih evropskih država). Tri balkanske zemlje, i pored međusobnih razlika u stepenu ekonomskog napretka, reformi i institucionalnih kapaciteta, uložile su velike napore kako bi ispunile uslove za stupanje u NATO. Blisku odbrambenu saradnju ostvarile su i kroz Jadransku povelju, regionalnu inicijativu pod pokroviteljstvom SAD, koja im dodatno pomaže u ispunjavanju kriterijuma za članstvo u Severnoatlantskom savezu i EU. Spremnost da se uključe u kolektivni si-

stem bezbednosti pokazale su i radikalnom reformom oružanih snaga: svoje vojske su brojčano smanjile i reorganizovale u skladu sa NATO standardima, a umesto ročne uvedena je profesionalna vojska (Hrvatska i Makedonija su već ukinule obavezu služnje vojnog roka, a Albanija je najavila profesionalizaciju do 2010. godine). Svoje trupe uključile su u zajedničku vojnu jedinicu Jugoistočne Evrope – SEEBRIG, kao i međunarodne misije u Avganistanu i misiju EU u BiH.

Bosna i Hercegovina i Crna Gora takođe imaju ambiciju da postanu članice NATO-a, i na samitu u Bukureštu dobile su poziv da se uključe u takozvani Intenzivirani dijalog, ekspertski aranžman koji će im dodatno pomoći u sprovođenju reformi sistema odbrane i pripremama za stupanje u Akcioni plan članstva.

Ponuda Srbije

Delegacija Srbije je samit u Bukureštu koristila da afirmiše svoje stavove o statusu Kosova i da u razgovorima sa vojnim rukovodiocima NATO-a dobije potvrdu da će KFOR ostati statusno neutralan u okvirima Rezolucije 1244 UN-a. NATO je ponovio svoju opredeljenost da pomogne stabilnost Balkanskog poluostrva vojnim prisustvom

Članstvo jeftinije od neutralnosti

Hrvatska je do samita u Bukureštu uspela da reši problem nedovoljne podrške javnosti za članstvo u NATO-u. Obimna kampanja informisanja javnosti o NATO-u i javna debata, uključujući i studiju Ministarstva odbrane koja je pokazala da je ulazak u kolektivni sistem bezbednosti jeftiniji u odnosu na opciju neutralnosti, obezbedila je nepolovičnu podršku građana Hrvatske za stupanje u Alijansu. Proračun za 2007. godinu u pomenutoj studiji pokazuje da bi Zagreb u slučaju neutralnosti za modernizaciju vojske umesto 394 miliona morao da uloži 983 miliona kuna. Računica takođe pokazuje da na desetogodišnjem nivou, članstvom u kolektivnom sistemu odbrane Hrvatska štedi tri milijarde dolara u odnosu na održavanje individualnog sistema odbrane koji zahteva vojna neutralnost. Zagreb takođe očekuje da će članstvo u NATO-u povoljno uticati na kreditni rejting zemlje i veće investicije.

Članice NATO-a:

Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Holandija, Island, Italija, Kanada, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Nemačka, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunija, SAD, Slovačka, Slovenija, Španija, Turska, Velika Britanija.

Članice Partnerstva za mir:

Albanija, Austrija, Azerbejdžan, Belorusija, Finska, Gruzija, Hrvatska, Irska, Jermenija, Kazahstan, Kirgistan, Makedonija, Moldavija, Rusija, Švajcarska, Švedska, Tadžikistan, Turkmenistan, Ukrajina, Uzbekistan.

na Kosovu u skladu sa Rezolucijom UN-a i da njegove međunarodne snage pomognu Ujedinjenim nacijama, Evropskoj uniji i ostalim međunarodnim akterima na tom prostoru.

Iako u Srbiji nema konsenzusa ni o članstvu u NATO-u, šefovi država Alijanse ponudili su Beogradu da započne intenzivirani dijalog. Ta ponuda predstavlja poruku Srbiji da u budućnosti, ako to bude želja, može započeti konkretniju saradnju sa NATO-om i slediti put svih ostalih država u regionu koje su se opredelile za članstvo u kolektivnom sistemu bezbednosti.

Odluke samita NATO-a u Bukureštu pokazale su neutemeljenost "antinatovske" retorike dela srpske političke elite. Prva je proteklih meseci često ponavljana optužba kako Alijansa navodno pravi marionetsku državu na Kosovu, ali ova organizacija se ni pre ni tokom samita u Bukureštu nije eksplicitno izjašnjavala o statusu Kosova, jer njene članice nemaju jedinstven stav o tom pitanju. Osim pružanja podrške specijalnom izaslaniku UN-a, a zatim i naporima

pregovaračke trojke tokom prošle godine, NATO se Kosovom bavio prvenstveno kroz angažman KFOR-a, čiji je mandat definisan Rezolucijom 1244 SB UN-a i vojnotehničkim sporazumom iz Kumanova.

Druga teza, o NATO-u kao instrumentu spoljne politike SAD, takođe je opovrgnuta jer Skoplje, Tbilisi i Kijev, i pored snažne podrške Vašingtona, nisu dobile poziv u Akcioni plan članstva zbog protivljenja članica saveza: Grčke u prvom, a Nemačke i Francuske u drugom i trećem slučaju. Ovi primeri ilustruju da odlučivanje putem konsenzusa u NATO-u znači da svaka država članica u skladu sa svojim nacionalnim interesima može da afirmiše, ali i blokira odluke saveza za koje proceni da se kose sa njenim interesima.

Autor je direktor Evroatlantske inicijative i urednik magazina "Evroatlantska revija"

JAP DE HOOP SHEFER, GENERALNI SEKRETAR NATO-A

Rešenje za Avganistan

Jedna od vodećih tema bukureštanskog samita bila je vojno angažovanje NATO-a u misijama podrške miru i pitanje ravnomerosti učešća država članica i partnera u tim operacijama. Najveća pažnja bila je posvećena ISAF-u, stabilizacionoj misiji u Avganistanu pod komandom Alijanse i mandatom UN-a. Reč je o najvećoj vojnoj misiji Severnoatlantskog saveza, u kojoj je angažovano oko 47.000 vojnika sa prostora Evrope, Bliskog istoka, Azije i Okeanije. ISAF se smatra svojevrsnim ispitom kredibilitnosti posthladnoratovskog NATO-a, koji je započeo transformaciju u skladu sa novim bezbednosnim izazovima. Jedan od prioritarnih ciljeva tih reformi je da Alijansa, pored obezbeđivanja matične teritorije, bude osposobljena i za stabilizacione i mirovne misije van evroatlantskog prostora.

Samit u Bukureštu uspeo je da reši najveći tekući problem ISAF-a, a to je nedostatak vojnika na jugu Avganistana, gde su najveća uporišta talibanskih grupa. Do sada je samo manji broj članica Alijanse (poput Kanade, Rumunije, Velike Britanije

i SAD) pokazao spremnost da razmesti trupe na prostoru gde se vode intenzivne borbe. To je dovelo do velikog nezadovoljstva Otave, koja je zapretila da će povući svoje vojnike ukoliko većina članica i partnera svoje kontingente i dalje bude držala samo u mirnijim severnim provincijama Avganistana. Rešenje je doneo predsednik Francuske Nikola Sarkozy, najavljujući da će u tu državu uputiti dodatnih 700 vojnika, što će američkoj vojsci omogućiti da postojeće trupe sa istoka prebaci na jug Avganistana.

U Bukureštu je predstavljena i dugoročna vizija stabilizacije Avganistana, koja podrazumeva pružanje podrške Kabulu u izgradnji oružanih snaga, obnovi civilne infrastrukture i državnih institucija, kao i bolju koordinaciju međunarodnih aktera koji pomažu izgradnju te države. O važnosti razgovora o budućnosti Avganistana govori podatak da su na radnom sastanku, pored generalnog sekretara i šefova država NATO-a, učestvovali i generalni sekretar UN-a Ban Ki Mun i zvaničnici te azijske zemlje.

SHEFER I RUSKI PREDSEDNIK VLADIMIR PUTIN U BUKUREŠTU

Alijansa i Rusija

Ruski predsednik Vladimir Putin i šefovi država članica NATO-a ponovili su u Bukureštu neslaganja oko pitanja statusa Kosova, eventualnog članstva Ukrajine i Gruzije u NATO-u, sporazuma statusa konvencionalnih snaga u Evropi i razmeštanja antibalističkog raketnog štita SAD u istočnoj Evropi. Da ti nesporazumi ipak ne znače da se Zapad i Rusija kreću ka novom hladnom ratu pokazuju praktični aranžmani sklopljeni tokom samita: pored ostalog je dogovoreno da Moskva dodatno pomogne NATO-u u stabilizaciji Avganistana ustupanjem snagama Alijanse svoje kopnene saobraćajnice za snabdevanje međunarodnih snaga. Visoko je ocenjena saradnja u antiterorističkoj pomorskoj misiji NATO-a "Aktivno nastojanje" u kojoj ruski brodovi zajedno sa brodovima članica Alijanse učestvuju u kontroli pomorskog saobraćaja u Sredozemlju.

Kontraindikovana neutralnost

Neutralnost se tretira kao nespojiva sa namerom da se uđe u EU, a kao model na kome se zasniva bezbednosna arhitektura nije prepoznat ni u jednoj od država u našem okruženju, dok su je šire na kontinentu do sada održale samo visokorazvijene države sa dugom demokratskom istorijom i jakim oružanim snagama

PIŠE:
ALEKSANDAR RADIĆ

Posle pada Miloševića, od jeseni 2000. godine, sve demokratske partije su bile složne u stavu da budućnost Srbije u bezbednosnom domenu treba potražiti u integracionim procesima. Osam godina kasnije, Srbija se nalazi u okruženju država koje su već ušle u NATO ili se trude da to što pre postignu, a sama ima tek nepotpuno konzumirani poziv za članstvo u NATO programu Partnerstvo za mir. Članice NATO-a su, sem toga, neposredno prisutne u sastavu međunarodnih misija na Kosovu i Metohiji i Bosni i Hercegovini.

Stratešku realnost, dakle, predstavlja činjenica da će samo Srbija u narednim godinama biti izvan bezbednosnog sistema evroatlantske alijanse, izolovana i na distanci od glavnih tokova procesa integracija. Sve druge države regiona već su godinama unazad zauzele jasan stav o tome kako vide sopstvenu bezbednosnu budućnost: pridružile su se NATO-u (Mađarska, Rumunija,

Bugarska i od sada Hrvatska i Albanija), nalaze se pred vratima NATO-a (Makedonija) ili su punopravno članstvo postavile kao cilj za skorbu budućnost (BiH i Crna Gora).

Članstvo kao privilegija

Glavni argument u odbrani stava da treba ući u integracioni proces, koji pristalice NATO-a koriste u komunikaciji sa javnim mnjenjem, svodi se na činjenicu da nijedna od država u tranziciji nije došla do članstva u Evropskoj uniji bez prethodnog ulaska u NATO. To se, doduše, u EU ne navodi kao zvaničan uslov, ali se podrazumeva da zemlje koje žele da joj se pridruže treba prethodno da stvore snažne bezbednosne mehanizme kao garante stabilnosti i bezbednosne odgovornosti prema drugim državama. U tom kontekstu, neutralnost se tretira kao kontraindikovana sa namerom da se uđe u EU jer se udruženo tržište, kretanje novca i sve druge blagodeti prosperiteta EU smatraju za privilegiju za koju potencijalne članice treba da se bore.

U bezbednosnom sektoru su sve tranzicione države zato pokušavale da uvere bu-

duće saveznike da su nesebično odlučne da prihvate deo zadataka u bezbednosnom sektoru i zato su znatno povećale prisustvo u međunarodnim mirovnim misijama, bile su aktivne u programu Partnerstvo za mir i konačno su ušle u NATO i zatim u EU.

Kao katalizator procesa pridruživanja neretko su korišćene posebne veze sa SAD i to se plaćalo čak i direktnim učešćem u misijama sa visokorizičnim zadacima, kao što su prisustvo u Iraku i Avganistanu. U tom procesu nisu izbegnute turbulencije i ratni gubici, koji su neke od država (na primer Bugarsku) naterali na povlačenje iz misija. Problemi ipak nisu promenili zacrtani put.

Neutralnost kao model na kome se zasniva bezbednosna arhitektura nije prepoznata ni u jednoj od država regiona, a šire na kontinentu, nju su (i to uz izuzetno bliske veze sa NATO-om, uključujući zajedničke vežbe i učešće u misijama izvan granica države) do sada održale samo visokorazvijene države sa dugom demokratskom istorijom i jakim oružanim snagama. Primeri Austrije, Švajcarske i Švedske nisu pogodni za države sa mladim demokratskim iskustvima i skromnim budžetskim mogućnostima izdržavanja tehnološki savremenih i dobro obučanih oružanih snaga. Izuzetak sada predstavlja samo Srbija.

Ni riba, ni devojka

Pokušaj naše zemlje da stvori poseban položaj za sebe najbolje je predstavljen u zahtevu premijera tehničke vlade Vojislava Koštunice, lidera Demokratske stranke Srbije (DSS), da EU u sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SPP) unese odredbu o teritorijalnoj celovitosti Srbije. Razvoj prilika posle samoproglašenja samostalnosti

Oružane snage balkanskih država i suseda Srbije*

Država	brojno stanje oružanih snaga (aktivni sastav – rezervni sastav)	tenkovi	borbena vozila pešadije i oklopni transporteri	artiljerijska oruđa	borbeni avioni	borbeni helikopteri	broj ljudi u misijama u inostranstvu
Albanija	21.500	373	123	1.197	nema	nema	oko 180
BiH	11.000 + 5.000	64	72	115	nema	nema	
Bugarska	51.000 + 303.000	1.474	1.774	2.275	137	30	više od 500
Crna Gora	2.118	nema	nema	24	nema	7	2
Grčka	163.850 + 325.000	1.723	2.141	4.660	283	20	oko 2.200
Hrvatska	22.650 + 6.000 (plan 2009)	75	74 (u toku nabavka 84)	156	12	nema	oko 250
Mađarska	23.950 + 35.200	238	636	573	28	12	oko 800
Makedonija	7.700 + 4.850	31	238	162	Nema	6	48
Rumunija	97.200 + 104.00	1.258	1.583	1.238	106	8	oko 1.400
Srbija	30.000 + 34.000	298	553	280	84	37	11

*Statistički podaci za Albaniju, Bugarsku, Grčku, Mađarsku, Makedoniju i Rumuniju su uslovni, jer u većini oružanih snaga sumarni broj ne predstavlja odraz realnog stanja. Naime, zbog budžetskih problema i zastarelosti tehnike veći deo naoružanja se nalazi u rezervi ili predstavlja višak koji će uskoro biti povučen iz naoružanja. U slučaju BiH i Hrvatske reč je o aktuelnim formacijskim potrebama, a u skladištima su velike količine naoružanja koje će biti prodato ili uništeno.

Kosova pokazao je da narodnjačka koalicija nema čvrstu nameru da kao deo tehničke vlade vodi Srbiju ka EU, i zato se – sasvim razumljivo – neutralnost na odbrambenom planu može da tretira samo kao odustajanje od približavanja NATO-u, a ne kao pokušaj da se stvori autentičan model bezbednosne politike kakav bi predstavljao odgovor na realne bezbednosne potrebe Srbije. Sada imamo jasno izrečeno “ne” za NATO, ali ne i stav o tome kako treba da se izgradi bezbednosna arhitektura neutralne Srbije.

Platforma DSS-a ne može nadomestiti nedostatak strateških dokumenata o nacionalnoj bezbednosti, oružanim snagama, bezbednosnim i obaveštajnim službama, doktrinarnih dokumenata i Strateškog preglada odbrane. Nedostatak strateških zamisli posle zauzimanja stava o neutralnosti Srbije ide u prilog regionalnim konkurentima. Tako se Hrvatska, posle dugih godina žarke želje i mršavih rezultata, našla u prilici da postane bezbednosni lider regiona.

Poeni za Hrvatsku i Albance

Osim poziva u članstvo u NATO-u, snažnu potvrdu novog statusa Hrvati su dobili posetom američkog predsednika Džordža Buša, koji je u Zagreb doputovao odmah posle završetka samita u Bukureštu. Sada Hrvatska ima najbolje veze sa NATO-om u regionu i podršku SAD, i zato može da poveća svoj značaj u odnosu na druge male države iz NATO-a, na račun hrvatskog liderstva unutar regionalne političke arhitekture. Zagreb se tokom XX veka uvek ravnao prema Beogradu i uvek se sa ušća Save u

Dunav oblikovala sudbina regiona i posebno bezbednosna politika. Sada Srbija odlukom da uđe u “meku” samoizolaciju, uz otvoreno odustajanje od evroatlantskih integracija, daje Hrvatskoj istorijsku šansu da osnaži uticaj izvan vlastitih granica.

Za to se Hrvatska već pripremila razvojem kvalitetnih i dubokih veza sa oružanim snagama BiH, Crne Gore i Makedonije. Oficirima iz te tri države ponudeni su programi usavršavanja, potpisani su ugovori o transferu znanja iz domena saradnje sa NATO-om i o vojnotehničkoj saradnji. To će biti polazna osnova za buduće veze. U ovom trenutku se, doduše, Srbija može pohvaliti odličnim odnosima sa sve tri oru-

žane sile u regionu, ali na duži rok Hrvatska će u ime NATO-a moći da brzo osnaži status lidera. Glavni dobici biće političke prirode, ali će za Hrvatsku biti koristi i od olakšanog plasmana proizvoda odbrambene industrije i od potencijalnog formiranja regionalnih institucija kolektivne bezbednosti u njenim kasarnama. Primer za to predstavlja Regionalni centar za kontrolu naoružanja RACVIAC iz bivše kasarne u Rakitju kod Zagreba.

Ugrožena Makedonija

Za albanski etnos 2008. godina biće vreme politič-

kih dostignuća. Posle proglašenja samostalnosti albanskih vlasti iz Prištine, matična albanska država našla se na listi članica NATO-a. To su elementi koji će zasigurno dati podstreka realizaciji projekta stvaranja jedinstvene države svih Albanaca na Balkanu. Praktične posledice takvog razvoja prilika dramatično bi poremetile stabilnost regiona. Bez obzira na prisustvo NATO-a, naime, treba računati sa velikoalbanskim planom kao sa realnim izvorom rizika. U tom pogledu odluka samita NATO-a da ne primi Makedoniju u članstvo predstavlja dobitak za ekstremne Albance. Naime, oni su dobili još jednu potvrdu da Makedonija nema snažan međunarodni autoritet i da ne može računati ni sa podrškom susednih država, osim Srbije. Grčka se pobrinula da vetom blokira ulazak Makedonije u NATO, čime se direktno umešala u remećenje dosadašnje dinamike bezbednosne stabilizacija regiona.

Odluka Bugarske da prizna Kosovo kao samostalnu državu takođe se mora imati u vidu kao udarac nanesen i Makedoncima. Albanci su time dobili pravni presedan kakav može da se nasilno primeni i u slučaju Makedonije. U oružanom konfliktu iz 2001. godine Albanci su već pokazali da se ne libe sile kao sredstva za rešavanje problema. Albanci u Makedoniji dobili su kao rezultat oružanog konflikta garantovanu participaciju u podeli liderskih dužnosti u vlastima, uključujući sistem bezbednosti u skladu sa procentom udela u populaciji države. U senci su ostale organizovane paravojne formacije koje se povremeno prikažu.

Autor je vojnopolitički analitičar iz Beograda

Oružane snage Američko-jadranske povelje A-3:

Albanija: Albansko ministarstvo odbrane i oružane snage sproveli su 2006. godine duboke strukturne promene, usklađene sa standardima NATO-a. Oružane snage Albanije sad čini pet jedinica brigadnog ranga – Brigada za brzo reagovanje, Brigada komandosa, Avijacijska brigada, Mornarička brigada i Brigada za prostornu podršku.

Hrvatska: Odbrambeni sistem Hrvatske ima čvrstu polaznu osnovu za reforme u Dugoročnom planu razvoja 2006–2015. godine, kojim su definisani struktura i potrebe prilagođene članstvu u NATO-u. U aktuelnoj organizaciji, hrvatska vojska ima gardijsku motorizovanu brigadu, gardijsku oklopno-mehanizovanu brigadu, puk vojne policije, puk veze, vojno-obaveštajni bataljon i bataljon ABHO. U sastavu vazdušnih snaga su dve baze brigadnog ranga i brigada vazdušnog osmatranja i javljanja. Mornarica ima flotu i nekoliko jedinica ranga bataljona, a Komanda za obuku i doktrinu ima u svom sastavu pukove i centre za rodove kopnene vojske.

Makedonija: Makedonske oružane snage su se do rata 2001. godine držale iskustava i znanja koja su u njen sastav doneli oficiri školovani u JNA. Tek od sukoba sa Albancima sprovedene su radikalne promene u skladu sa standardima NATO-a. Formirane su tri pešadijske brigade, puk jedinica specijalne namene i avijacijska jedinica ranga brigade, zatim tenkovski, artiljerijski, izviđački, vojnopolicijski i inženjerski bataljon. Zasebne komande zadužene su za obuku i logističku podršku.

Stalna neutralnost i članstvo u EU

U načelu, Srbija bi mogla da insistira na nepripadanju vojnim savezima, kao što to rade Austrija, Švedska i Finska, ali bi time samu sebe ograničila na putu ka EU-u

PIŠE: DR FRIDHELM
FRIŠENŠLAGER

Zbog skorašnjih iskustava (rat sa NATO-om, priznanje nezavisnosti Kosova od strane mnogih članica Evropske unije), Srbija nije sigurna u svoju evropsku perspektivu. Pošto je entuzijazam za integraciju u EU i naročito za zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku Unije ograničen, intenzivirana je diskusija o mogućoj budućnosti Srbije kao neutralnoj državi. Može li to bude problem za pristupanje Srbije EU?

Nije reč o novoj temi, i za vreme pristupanja Evropskoj uniji tim povodom pojavljivali su se različiti problemi i pronađena su različita rešenja. Prvi primer bila je Irska 1972. godine. Neutralnost ove države je u vezi sa specifičnom irsko-britanskom prošlošću, a ne sa hladnim ratom, tako da je ovde više bila reč o domaćem irskom problemu, nego o problemu koji se tiče pristupanja Uniji. Rešenje, takozvana irska formula, nije promenilo tradicionalnu bezbednosnu politiku ove zemlje, i našlo se u svim potonjim sličnim ugovorima o pristupanju, kao i sada u Lisabonskom ugovoru o reformi EU-a.

AUSTRIJSKA "STALNA NEUTRALNOST"

je drugačije prirode i mnogo je sličnija švajcarskom tipu neutralnosti. Usvojena je i postala je deo Državnog ugovora 1955. godine, kao sredstvo povratka punog suvereniteta Austrije posle Drugog svetskog rata. Ugovorom je stvorena ustavna i zakonska obaveza Austrije da ne pristupa vojnim savezima i da ne dozvoli stvaranje inostranih vojnih baza na svojoj teritoriji. Slično je zasnovana i neutralnost Finske, koja je garantovana mirovnim ugovorom posle Drugog svetskog rata i koja je odražavala posebnu situaciju, tj. odnose ove zemlje sa Sovjetskim Savezom. Švedska je, s druge strane, veoma dugo sledila politiku nepripadanja vojnim savezima, na dobrovoljnoj osnovi. Zato je i pristupanje Austrije, Finske

i Švedske Evropskoj uniji postalo moguće tek nakon završetka hladnog rata.

Novi problemi nastali su, međutim, sa Ugovorom EU iz Mastrihta 1992. godine: zajednička spoljna i bezbednosna politika uspostavljena je kao ovlašćenje Unije, u okviru njenog "drugog stuba". Takođe, 1993. godine tzv. kriterijumi iz Kopenhagena za pristupanje Evropskoj uniji, obavezali su nove države članice – takođe i one neutralne – da ne ometaju razvoj zajedničke spoljne bezbednosne politike koja, kako se kaže, može da preraste i u zajedničku odbrambenu politiku. Zato Francuska, na primer, nije bila srećna kada su Uniji 1995. godine pristupile tri neutralne države – Austrija, Švedska i Finska.

Konačno, ugovori o pristupanju ove tri države Uniji garantovali su da će EU prihvatiti njihovu tradicionalnu bezbednosnu politiku, tj. neutralnost. Austrija je promenila tumačenje svoje neutralnosti i izmenila svoj ustav kako bi mogla da učestvuje u "peterburškim bezbednosnim misijama" (uspostavljanje i održavanje mira u drugim zemljama) i to u načelu bez odustajanja od svoje neutralnosti. Finska je 1990. godine formalno zamenila svoju neutralnost formulacijom o statusu države koja ne pripada vojnim savezima, poput Švedske. Švedska nije imala potrebu da menja takav status koji je i dotle imala.

LISABONSKI UGOVOR sada ide dalje u razvoju zajedničke spoljne i bezbednosne politike Evropske unije, tako što uvodi obavezu vojne solidarnosti u slučaju napada na neku članicu Unije, a predviđa i aktivnosti u bezbednosnoj sferi van teritorije same EU. Ovim ugovorom je ponovo, međutim, garantovan specifični položaj neutralnih i vojno neopredeljenih država u oblasti odbrambene politike, tako da u načelu nema problema za njih. To se vidi i po pregovorima vođenim sa Maltom i Kiprom – dvema najnovijim neutralnim državama članicama Evropske unije. Većina njih učestvuje u misijama EU u BiH, Kongu, Čadu... Članstvo u NATO-u ostaje, uprkos svemu, važna tema javnih diskusija u svim ovim zemljama.

U načelu, Srbija bi mogla da insistira na poziciji nepripadanja vojnim savezima, kao što to rade Švedska i Finska, mada je to suprotno opciji mnogih novih demokratija koje su u međuvremenu pristupile NATO-u. Da bi uspela u ovakvoj svojoj nameri, Srbija bi morala da ispuni kopenhauške kriterijume sa obavezom da se slaže ili bar ne ometa zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku Unije. Ostati van NATO-a nije prepreka za pristupanje EU-u, kao što se vidi iz većeg broja pomenutih pregovora o članstvu. Čak ni operacije uspostavljanja ili održavanja mira ne moraju da budu problem, jer vojno neopredeljene zemlje imaju slobodu da odluče da li će i kako učestvovati u tome.

Iz ovog konteksta posmatrano, međutim, zabrinjava situacija u kojoj se Srbija sada nalazi. Pre 1989. godine, tj. za vreme hladnog rata, sve neutralne i vojno neopredeljene države imale su svoje posebne uloge u tom prostoru "između", što su obe suprotstavljene strane poštovala i čak podsticala. Danas, posle usvajanja Lisabonskog ugovora, odbrambena solidarnost unutar Evropske unije sve više postaje politička realnost, kako načelno tako i u praksi. Zato je danas prostor za samostalnu spoljnu politiku države članice, na osnovu neutralnosti ili vojne neopredeljenosti, ograničen mnogo više nego što je bio u ranijim danima Evropske unije. Za sada to nije problematično za tradicionalne vojno neopredeljene zemlje. Kada je pak motiv da se sopstvena pozicija čuva nasuprot generalnom usmerenju zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU-a, onda je pristupanje Uniji ugroženo.

KOSOVSKI PROBLEM je upravo takva vrsta sukoba mnogih država članica Evropske unije i Srbije, sa pogubnim uticajem na odnose Unije i Rusije. Sa moje tačke gledišta, rešenje ovog problema postaće uslov u pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Integracija u EU znači smanjenje značaja suvereniteta i granica. Jedno od osnovnih načela Evropske unije je poštovanje etničke raznolikosti, što je bila i osnovna tačka u kosovskom sukobu. Možda bi pomogao koordinisani proces pristupanja Srbije i Kosova Uniji, čime bi se omogućilo Srbima na nezavisnom Kosovu da zajedno sa Srbijom uđu u EU.

Kao neutralna i vojno neopredeljena država, Srbija bi mogla da postane članica Evropske unije i da poštuje njenu zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku, ali samo ako pitanje Kosova ne ugrožava njeno pristupanje Uniji.

Autor je bio ministar odbrane Austrije i poslanik u Evropskom parlamentu, sad je predsednik austrijskog ogranka Saveza evropskih federalista

Značaj sektorskog integrisanja

Našim pristupanjem Ugovoru o energetske zajednici sektorski smo se uključili u Evropsku uniju i otvorili za neophodne investicije i jačanje energetske bezbednosti

PIŠE: MILAN SIMURĐIĆ

Srbija je energetska visoko zavisna država. Na to nas najbolje mogu podsetiti period međunarodnih sankcija iz devedesetih godina i nestašice goriva i struje. Podaci govore da uvozimo 91 odsto nafte i 83 odsto gasa. Nafta se uvozi najvećim delom iz Rusije, i to oko tri miliona tona godišnje, dok se gas uvozi isključivo iz Rusije u količini od oko 2,2 milijarde kubnih metara godišnje. Taj uvoz je prošle godine plaćen dve milijarde dolara. Srbija je snažno izložena uticaju neposrednog i globalnog energetskeg okruženja. Bez izlaza na more, stabilna i prihvatljiva nabavka nafte i gasa, kao ključnih energenata, ukazuje na prioritetan značaj razvoja regionalne saradnje i dobrosusedstva. Naftovod kojim se doprema sirova nafta ide preko Hrvatske, a gasovod iz Rusije prolazi preko Ukrajine i Mađarske i preko Srbije tranzitira prema BiH.

Srbija je 2005. pristupila Ugovoru o energetske zajednici EU, zajedno sa drugim državama Jugoistočne Evrope. Suština Ugovora, i na njemu zasnovane Energetske zajednice, jeste primena direktiva u oblasti struje i gasa, otvaranje regiona za nužne investicije, solidarnost i podrška razvoju energetskeg potencijala država članica. To će imati ukupan efekat jačanja energetske bezbednosti, a Srbija, kroz "sektorsku integraciju", postaje deo energetskeg prostora Unije.

Naša zemlja ima potencijalno značajnu ulogu kao tranzitna država. Balkansko energetskeg čvorište sve više dobija na geopolitičkom značaju za isporuke iz Rusije, ali i kao vrata "četvrtog koridora" za evropsko snabdevanje gasom i naftom sa Bliskog istoka, iz Kaspijskog bazena, Centralne Azije i Severne Afrike. Kada je reč o nafti i gasu, Srbija energetskeg sve više postaje deo crnomorskog i kaspijskog bazena. Diverzifikacija pravaca i izvora snabdevanja za ova dva ključna energenta je ekonomski

i politički interes Srbije. Projekat naftovoda Konstanca-Trst, gasovod Južni tok, ali i gasovod Nabuko jesu ključni element privrednog razvoja i povećanja investicione atraktivnosti regiona. Logično je da su to komplementarni projekti, koji jačaju konkurentnost i pouzdanost snabdevanja, a time i energetskeg bezbednost.

Energetskeg bezbednost podrazumeva da se "ne stavljaju sva jaja u istu korpu". Uključuje štednju energije, odnosno razvijanje energetskeg efikasnosti, alternativnih

Nova EU formula

Međuzavisnost kao bitna odrednica energetske i klimatske bezbednosti govori da nijedna država nije dovoljno autonomna, te da je nužna globalna, ali i regionalna saradnja. Ova tema je postala prva briga Evropske unije. Rešenje ili bar ublažavanje problema se traži kako u razvoju pravnog i institucionalnog okvira, na principima konkurentnosti, liberalizacije tržišta, ali i solidarnosti, tako i u usvajanju niza praktičnih mera za povećanje energetske bezbednosti. Formula je "tri puta 20 odsto do 2020", odnosno povećanje energetske efikasnosti, smanjenje emisije štetnih gasova i povećanje korišćenja obnovljivih i alternativnih izvora energije u naznačenim procentima. Istovremeno, uz dosta napora, nastoji se izgraditi jedinstvena spoljna energetskeg politika Unije sa osloncem na "meku moć" Brisela.

Alternativni pravci gasovoda u Jugoistočnoj Evropi

i obnovljivih izvora, što je poželjan politički i tehnološki izazov. Porast značaja energetske bezbednosti koincidira sa početkom vlasničke transformacije naftnog i gasnog sektora u Srbiji. Potpisani jedinstveni sporazum sa Ruskom Federacijom će na primenu sačekati parlamentarne izbore. Sa aspekta pouzdanosti snabdevanja dolazak snažnog partnera sa sopstvenim nalazištima nafte i gasa može biti prednost. U smislu diverzifikacije pravaca i izvora snabdevanja, ali i većinske pozicije na unutrašnjem

tržištu, činjenica je da se sa ovim sporazumom sektor nafte i gasa čvrsto ukotvljuje kod jednog vlasnika. Ruski partner, inače državni monopol, sporazum vidi kao deo strategije nastupa na evropskom tržištu, koja nailazi na podeljene stavove članica EU. Realizacija gasovoda i podzemnog skladišta gasa bi strateški ojačala bezbednost snabdevanja gasom kao ekološki najprihvatljivijim energentom i dodatno bi integrisala Srbiju u gasnu mrežu Unije.

Autor je član Foruma za međunarodne odnose

Sporna ponuda

Kako u Beogradu tumače najavu iz Brisela da bi sporazum sa EU mogao biti potpisan pre vanrednih parlamentarnih izbora 11. maja, šta o tome misli Holandija i kako se to odražava na gasni aranžman Srbije sa Rusijom

PIŠE: ALEKSANDRA MIJALKOVIĆ

Kao što domaći ljubitelji triletra napeto iščekuju novi zaplet u nekoj od holivudskih "krimi saga", tako međunarodni posmatrači pokušavaju da pogode rasplet najnovijeg nastavka "srpske sage".

Ko će pobediti na majskim izborima i kako će se to odraziti na bezbednost regiona? Da li će Srbiji krajem meseca u Briselu najzad biti ponuđen na potpisivanje sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (SSP), i ko će, u ime Beograda, na nje ga staviti svoje inicijale? Može li ova umorna balkanska zemlja najzad privesti (srećnom) kraju svoje "evropsko putovanje", ili će ponovo potonuti u (samo)izolaciju? Šta će se dogoditi sa energetskim sporazumom Beograda i Moskve? Dokle je stigla "haško-kosovska" priča i kako su u nju dospela tri naizgled nepovezana lika: supruga bivšeg britanskog premijera Tonija Blera, bivši premijer Kosova Ramuš Haradinaj i aktuelni ministar spoljnih poslova Holandije Maksim Verhagen?

Glavne ličnosti su i dalje iste, mada je "pred finiš" – da bi povećao dramatičnost – na scenu (ponovo) stupio čovek koji se jedno vreme povukao u epizodnu ulogu, Havijer Solana, visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost. On je predložio da se Beogradu ponudi da potpiše SSP po ubrzanom postupku, pre izbora raspisanih za 11. maj, a po mogućstvu na samitu ministara spoljnih poslova zemalja članica EU, 28. aprila. Radi mira i stabilnosti na Balkanu.

PROEVROPSKI ORIJENTISANI SRBI ovo su radosno dočekali kao potvrdu podrške i naklonosti EU, drugi, skloniji tešnjim vezama sa Rusijom, Kinom i Indijom su to odbili kao licemerje posle "kosovskog debakla", a deo srpske političke javnosti je ocenio da je ovako tempirana ponuda pokušaj mešanja u unutrašnje stvari Srbije. Premijer Vojislav Koštunica, lider Demokratske stranke Srbije, čak je primetio da je to "pokušaj potpisivanja nezavisnosti Kosova" i dodao da "ako Tadić i koalicija Čanak, DS, G17 plus podržavaju

Solanin sporazum koji treba da pomogne ovoj koaliciji na izborima, to može predstavljati partijski interes Čanka, DS-a i G17 plus, ali taj sporazum svakako nije u interesu države Srbije i srpskog naroda".

Doris Pak, šefica delegacije Evropskog parlamenta za jugoistočnu Evropu, odbacila je tvrdnje da je Solanina ponuda mešanje u unutrašnje stvari Srbije ili pokušaj da se utiče na ishod predstojećih izbora, ali ni ona, ni prema nama dobronamerni predsednik Evropske komisije Žoze Manuel Barozo, niti komesar za proširenje EU Oli Ren (kao ni neki drugi briselski zvaničnici od kojih smo to pokušali da doznamo) nisu mogli da potvrde koliko je realna šansa da će nam sporazum, koji je podigao toliku halabuku u ovdašnjoj javnosti, zaista biti ponuđen na potpis ovog meseca. S druge strane, ukoliko se to stvarno dogodi, ko će ga potpisati u ime Srbije? Vlada je još pre raspisivanja izbora za to ovlasila potpredsednika Božidara Đelića, ali bi se u ulozu potpisnika mogao pojaviti i predsednik Boris Tadić, na osnovu Bečke konvencije koja šefu države omogućuje da potpisuje međunarodne sporazume. Tadić se zalaže za SSP, ali istovremeno ponavlja da Srbija neće prihvatiti, kao uslov za prijem u EU, da prizna jednostrano proglašenu nezavisnost Kosova ako to neko od nje zatraži. On je naglasio da se takav zahtev ne može postavljati, posebno zato što ne postoji opšta saglasnost u EU o Kosovu, jer ima država članica Unije koje "nisu i neće priznati nezavisnost Pokrajine".

"PRESEDNIK IMA PRAVO DA POTPIŠE SSP i treba da učini sve kako bi, zajedno sa Evropom koja razume naše probleme, obezbedio građanima Srbije sigurniju evropsku budućnost", smatra lider Liberalno -demokratske partije (LDP) Čedomir Jovanović. Isto predlaže i stranka G17 plus, kako bismo što pre nastavili pridruživanje EU, i time "obezbedili stabilnost zemlje i nacionalne valute, veće investicije i nove poslove".

Čelnik Nove Srbije Velimir Ilić je, međutim, zatražio da odluka vlade kojom je Đelić bio ovlašćen da potpiše SSP bude povučena, i najavio da će, u slučaju da Srbija sada potpiše SSP, biti pokrenuta inicijativa za opoziv predsednika Tadića. "Odobranjem potpisivanja

tog sporazuma sa EU predsednik države bi prekršio Ustav sopstvene države i Rezoluciju Skupštine Srbije", rekao je Ilić.

U OSVIT NOVIH PARLAMENTARNIH IZBORA u Srbiji, "najvažnijih i najneizvesnijih" otkad je srušen Miloševićev režim, poštava se politička retorika ključnih igrača, umnožava broj "neformalnih" sastanaka srpskih zvaničnika i najuticajnijih ljudi "iz senke" sa zvaničnim i nezvaničnim predstavnicima Evropske unije, pojedinih njenih članica i drugih međunarodnih organizacija, pojavljuju novi i još noviji rezultati ispitivanja javnog mnjenja. Jedno od njih pokazuje da iako dve trećine građana Srbije (63,9 odsto) i dalje podržava ulazak Srbije u EU, čak 71,3 odsto smatra da to ne bi trebalo prihvatiti ukoliko je uslovljeno priznavanjem nezavisnosti Kosova. Predsednik Tadić, međutim, podseća da je većina građana još na januarskim predsedničkim izborima potvrdila da želi u EU, i da će upravo građani i država imati najviše koristi od SSP-a, jer 80 odsto tog sporazuma podrazumeva regulisanje ekonomskih odnosa sa EU. On je izjavu premijera Koštunice da ne treba potpisivati SSP ocenio kao "tužnu", budući da dolazi iz stranke koja je, prema njegovim rečima, imala evropski karakter i koja je kao jedan od prioriteta imala evropske integracije. Koštunica sad govori da, iako je "Srbiji mesto u EU", ona tu ne treba da uđe "četvoroške", već uspravno, kao što su to učinile i sve druge članice. Objasnjavajući svoje protivljenje potpisivanju SSP-a u sadašnjim okolnostima, traži da se u ovaj dokument unese odredba kojom se "nedvosmisleno utvrđuje u kojim granicama EU vidi Srbiju" i dodatno garantuje teritorijalna celovitost naše zemlje.

SRAMNA ODLUKA HAŠKOG TRIBUNALA da donese oslobađajuću presudu Ramušu Haradinaju, odgovornom za smrt najmanje 40 civila (uglavnom Srba, ali i Roma i Albanaca) tokom rata u južnoj srpskoj pokrajini, dodatno je uzburkala duhove u Srbiji. Za ovakav ishod suđenja najvećim delom su zaslužni Haradinajevi zakonski branitelji – tim britanskih advokata iz kancelarije čiji je jedan od partnera supruga Tonija Blera, bivšeg premijera zemlje koja se od samog početka zalažala za nezavisnost Kosova.

Pored Velike Britanije, još jedna zemlja Evropske unije požurila je da među prvima prizna samoproglašenu kosovsku državu – Holandija. Ista ona koja je uporno insistirala na ispunjenju "haškog uslova" pre bilo kakvog nastavka pregovora sa Srbijom o budućem članstvu u EU.

Tvrđi stav "zemlje lala" da Ratko Mladić i drugi haški optuženici moraju biti uhapšeni i isporučeni Tribunalu u Hagu pre pot-

pisivanja sporazuma sa Srbijom, sad je donekle ublažen: ministar spoljnih poslova Holandije Maksim Verhagen izjavio je RTS-u da je njegova zemlja spremna da odobri potpisivanje SSP-a pod uslovom da se Beograd obaveže da ga neće ratifikovati i primeniti pre nego što ostvari punu saradnju sa Tribunalom.

VODEĆE DRŽAVE EU POGREŠILE SU odlučivši da priznaju nezavisnosti Kosova, smatra bivši nemački kancelar Gerhard Šreder, koji navija da Unija još ovog meseca ponudi Beogradu potpisivanje SSP-a: "Trebalo je sačekati sa odlukom o priznanju Kosova, a dotle pomoći srpskim političarima orijentisanim ka Evropi. Sada, kada je EU već učinila grešku, nadam se da će shvatiti da ima dug prema Srbiji i da srpski narod neće ostaviti na cedilu". Druga greška bila bi da se budućnost i stabilnost Zapadnog Balkana uslove saradnjom sa Haškim tribunalom, dodao je Šreder, čiju su izjavu neki zlonamernici protumačili kao posledicu činjenice da je on u upravi mešovite nemačko-ruske firme koja rukovodi gasovodom postavljenim na dno Severnog mora. A ruski gas je "zajednički imenitelj" i jedan od glavnih likova i u srpskoj priči.

U predizborni sukob "proevropskih" i "proruskih" političara u Srbiji, koji bi mogao da dugoročno opredeli sudbinu zemlje, upleten je, naime, i energetski aranžman Srbije i Rusije, odnosno budući ruski gasovod kroz Srbiju. Ovi prvi ga koče, kao da bi time mogli da razuvere protivnike sporazuma sa EU, oni drugi ga predstavljaju kao rešenje svih naših problema i svojevrsnu "zamenu" za SSP. Vojislav Koštunica tvrdi da je koalicija oko DS-a, pod izgovorom da je vlada u tehničkom mandatu, sprečila potvrđivanje energetskog sporazuma sa Rusijom, "a sada, kada im Solana nudi sporazum za koji ne znamo da li ruši našu državu, onda vlada nije u tehničkom mandatu!"

Da je ovaj aranžman dobar za Srbiju, jer obezbeđuje energetska snabdevenost gasom u naredne tri decenije, potvrdio je i Boris Tadić, ali je istovremeno naglasio da je neprihvatljiva energetska zavisnost Srbije od bilo koje zemlje, svedjedno da li je to Rusija, SAD ili EU.

Želja Srbije da ostane energetski, ekonomski, politički, vojno, bezbednosno i u svakom drugom pogledu potpuno nezavisna teško je, nažalost, ostvariva u globalizovanom svetu u kojem svako zavisi od svakoga. Ono što možemo je da pažljivo i pametno odaberemo svoje partnere u svakoj od ovih oblasti, u skladu sa sopstvenim dugoročnim interesima i potrebama. Sigurno je da se u taj "opis" uklapaju i Rusija, i SAD, i EU, ali ova potonja ipak nekako najpotpunije.

REČ PO REČ

Potpisati ili ne potpisati sporazum sa EU?

"Ukoliko bi Srbiji bilo ponuđeno da potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, ja bih to uradio već danas, potpisao bih ugovor. Možda će neko reći da nemam pravo – imam po Bečkoj konvenciji. Ne guram se, ali bi takav ugovor štutio naš identitet u Evropi. Kosovo može da brani samo ekonomski jaka i stabilna Srbija koja je u Evropi." (Boris Tadić, predsednik Srbije, Tanjug, 6. 3. 2008)

"Svaki od aktera srpsku javnost 'štedi' za poneku istinu. Briselske evrokrate od nas kriju da su Srbi na 'posebnom tretmanu' u EU i da će se takav tretman i dalje nastaviti. Ovdašnji evroentuzijasti od nas kriju da nema šanse da Srbija uđe u EU, a da zadrži makar i formalnu suverenost nad Kosovom. A ovdašnji evroskeptici neće da nam kažu da je vreme da počnemo da se opraštamo od EU. I da je vreme da se suočimo sa istinom: ma koliko to neverovatno izgledalo, i izvan EU ima života. I ma koliko to neverovatno izgledalo, taj život možda i ne mora da bude toliko loš?" (Dr Slobodan Antonić, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu, "Politika", 17. 4. 2008).

"Racionalni pristup glavnih političkih stranaka trebalo bi da bude da se pitanje Evrope stavi u neku vrstu moratorijuma. Tri ili četiri najveće stranke trebalo bi da se dogovore o zajedničkom srpskom predlogu EU kojim bi Srbija postala sui generis slučaj (kao što je, kako EU tvrdi, i Kosovo sui generis slučaj) i bila izopštena iz opštih pravila za pristup EU, koja važe za zemlje zapadnog Balkana. Tako, cilj Srbije, čak ni u nekoj dalekoj budućnosti, ne bi više bio članstvo u Uniji niti potpisivanje bilo kakvih ugovora koji tome prethode. Odnosi između Srbije i EU bi se postavili na novi kolosek gde bi se pregovaralo i sarađivalo o svim stvarima od zajedničkog interesa: institucionalnoj reformi, lokalnoj samoupravi, infrastrukturnim investicijama, ukidanju viza itd. Cilj bi bio najveća moguća ekonomska i institucionalna bliskost koja je kompatibilna sa nečlanstvom." (Dr Branko Milanović, saradnik Karnegijeve zadužbine za međunarodni mir, Vašington, "Politika", 17. 4. 2008)

Susedi i integracije

"Realno je očekivati da Crna Gora aplicira za članstvo u Evropskoj uniji do juna ove godine. Crna Gora odgovorno implementira privremeni Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Pripremljen je Nacionalni program integracije. (...) Crna Gora ne treba da bude samo članica EU, nego i NATO-a. Ulazak u NATO je ne samo vojno nego i političko, demokratsko i ekonomsko pitanje. Ako čitav region Balkana, sa izuzetkom Srbije, smatra da treba da budu članice NATO-a, ko u Crnoj Gori može razmišljati da Crna Gora treba da bude van te globalne integracije." (Milo Đukanović, predsednik Vlade Crne Gore, "Danas", 12. 4. 2008)

"Prekjučerašnja rezolucija Evropskog parlamenta, kojom se 2009. potvrđuje kao ciljna godina za kraj pregovora između EU i Hrvatske, ukazuje da će Hrvatska 2010. ili najkasnije 2011. postati punopravna članica Evropske unije. Ta je rezolucija uslijedila točno sedam dana nakon što smo dobili pozivnicu za članstvo u NATO-u, koja bi se trebala formalno realizirati do idućeg samita Sjevernoatlantskog saveza na proljeće 2009. godine. Sada je, dakle, sasvim očigledno da su EU i NATO donijeli političku odluku da Hrvatska postane nova članica euroatlantskih integracija." (Davor Butković, "Jutarnji list", objavljeno u "Danasu", 16. 4. 2008)

"Evropska unija najveći je spoljnotrgovinski partner Srbije. Tokom prva dva meseca 2008. godine, srpska privreda je ostvarila izvoz od milijardu i 549 miliona dolara. Najveći deo tog posla napravljen je na tržištu EU, gde je prodato robe

“Smatram da je pravi i jedini ispravni put da Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju dopunimo samo jednom rečenicom kojom se potvrđuje da je Kosovo neotuđivi deo Srbije.” (Dr Vojislav Koštunica, predsednik Vlade Srbije, “Danas, 19-20. 4. 2008)

“Kroz višegodišnji proces ciljane degeneracije čak je i ono malo ‘evropejstvujušče’ glazure spalio sa DSS-a, obreni i šormazi su sasvim zavladao njime, a velje ga spolja čvrsto drže u šaci, jer bi se bez njihove glasačke baze iznova sveo na debatan klub kružoka koji, doduše, ne zna ništa ni o čemu, ali ume tako pompezno da čuti. Šta je ishod ovih degenerativnih procesa? Strateški antievropska politika (šifra: ne želim) prikazuje se kao razumni skepticizam, i to ne ‘načelni’ (šifra: ne treba) nego praktični (šifra: ne može). Tako je nekako najlakše, a i transfer odgovornosti na pogrešne adrese je najmanje primetan. A koja je svrha sve ove inflacije lažljivog brbljanja? Može biti samo jedna: da se svaki ozbiljan rad na hvatanju evropriključka prikaže, ako već ne kao ‘izdaja’, a onda kao infantilno sarjarstvo koje ne vodi računa o činjenicama. A šta su u toj interpretaciji uopšte ‘činjenice’? One proizvode same sebe: prvo sve učinim da zemlju maksimalno udaljim od Evrope (‘kao metafore’, jelte), a onda objektivno konstatujem da je, gle, ta Evropa jako daleko, pa bi stoga bilo bolje gledati svoja posla. A koja su to posla? E, to je bar lako odgovorljivo. U ekonomiji: trange-frange; u kulturi: pljuni i zapjevaj; u politici: smuti, pa prospa. Da su iole poštene, to bi im bili predizborni slogani!” (Teofil Pančić, novinar, www.pescanik.net, 23. 3. 2008)

“Ako Hrvatska ostvari predviđenu dinamičnu reformu, uveren sam da bi značajan progres u pristupnim pregovorima mogao biti dostignut već u ovoj godini. U tom slučaju, Evropska komisija bi naredne jeseni mogla predstaviti vremenski okvir za zaključivanje tehničkog dijela pregovora u toku 2009. godine, pod uslovom da i Hrvatska ostvari preostale uslove za to.” (Oli Ren, komesar za proširenje EU, Dojče vele, 8. 4. 2008)

i usluga za 884 miliona dolara. To praktično znači da je više od polovine ukupnog izvoza, odnosno 57,09 odsto, ostvareno u trgovini sa zemljama članicama EU.” (Bojan Pajić, predsednik Izvršnog veća Vojvodine, “Dnevnik”, 12. 4. 2008)

TO NIJE EVROPSKI

Usporavanje daljeg proširenja EU

Evropski parlament priprema izveštaj koji zagovara značajno usporavanje daljeg proširenja Evropske unije i alternative punopravnom članstvu. U izveštaju se upozorava da će ishitreno širenje dovesti do podeljene Unije

“Dalje proširenje, bez odgovarajuće konsolidacije, moglo bi da odvede Uniju ka višestrukim konfiguracijama, sa ključnim zemljama koje se kreću ka tešnjoj integraciji i drugima koji ostaju na marginama”, navodi se u Nacrtu izveštaja koji je za Spoljnopolitički odbor Evropskog parlamenta (EP) pripremio nemački poslanik EP-a Elmar Brok. Dokument o kojem bi trebalo da se u ovom odboru

PROTIV ŠIRENJA EU: Elmar Brok

gleda u maju, a u Evropskom parlamentu mesec dana kasnije, predlaže da se aspirantima za članstvo u Evropskoj uniji ponudi širi izbor političkih odnosa sa EU od onih koje postoje u ovom momentu, a to su samo punopravno članstvo ili politika susedstva, odnosno u ovom drugom slučaju ugovor sa susedima bez mnogo političke težine. Strategija proširenja bi, dakle, trebalo da ponudi “diversifikovaniji izbor spoljnih ugovornih okvira”. Države bi onda mogle da idu dalje, ka ugovorima o dubljoj integraciji ako ispune određene uslove.

Izveštaj pozdravlja planove Francuske za uspostavljanje Unije za Mediteran, koju vidi kao način vezivanja južnih zemalja za EU, a istočnim susedima – onima sa “jasnom evropskom perspektivom” – nudi polovično rešenje između punog članstva i sadašnje politike susedstva. To bi moglo da dobije oblik “Evropske zajednice” ili “Evropskog komonvelta”.

Uprkos predlozima za snažnije političke odnose sa EU, naglasak ovog izveštaja na sposobnosti Unije da “apsorbuje” nove članice predstavlja udarac zemljama kao što su Ukrajina ili Gruzija, koje su dosta lobirale u Briselu da bi dobile potvrdu da će eventualno moći da se pridruže klubu. Turska kao kandidat za članstvo u EU takođe nije srećna povodom ovog izveštaja, pa

pokušava da utiče da se on izmeni. U očiglednoj aluziji na Tursku – koja je velika, a siromašna – izveštaj kaže da bi svaka nova država članica mogla da ima “uticaj” na politike i budžet Evropske unije, kao i da bi mogla da “utiče na prirodu same EU”.

Prema rečima predstavnika Evropskog parlamenta, ovaj pesimistični izveštaj o daljem proširenju dobio je široku podršku poslanika Spoljnopolitičkog od-

bora EP-a iz zemalja koje su postale članice Unije pre 2004. godine, takozvanih “starih” članica. S druge strane, poslanicima iz “novih” članica, koje zagovaraju prijem Ukrajine u EU, ne dopada se ton izveštaja.

Na nedavnoj diskusiji u Evropskom parlamentu Andreas Kasekamp, direktor Estonskog instituta za spoljnu politiku, rekao je: “Istorija prethodnih proširenja pokazala je da je dilema proširenje ili produbljenje – lažna.” Proširenje je uvek bilo podsticaj za jačanje funkcija i institucija Unije, naglasio je on, dodajući da Evropska unija, iako više nije “ugodni klub”, ipak funkcioniše adekvatno.

U ovom momentu, pored Turske, još dve države imaju status kandidata za članstvo u EU – Hrvatska i Makedonija – dok je članstvo na dugi rok, kad ispune poznate uslove, obećano preostalim zemljama Zapadnog Balkana: Albaniji, Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu i Bosni i Hercegovini. EU je 2004. godine dobila deset novih članica (Mađarska, Češka, Slovenija, Slovačka, Poljska, Estonija, Letonija, Litvanija, Malta i Kipar), a 2007. još dve – Bugarsku i Rumuniju.

Govoreći o relativnom uspehu prethodnih proširenja, izveštaj kaže: “To nije garancija za dalje održavanje takvog ubrzanog ritma.”

MART

- 5. mart** – Evropska komisija izdala je posebno saopštenje o zapadnom Balkanu, u kojem ocenjuje proces reformi u zemljama regiona, sa ocenom da je posle zastoja 2008. godina ključna za evropsku budućnost regiona. U tekstu se takođe detaljno navode planovi Evropske unije u pomoći zapadnom Balkanu.
- 8. mart** – Zbog neslaganja u vezi s pitanjem da li sa Evropskom unijom treba potpisati Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Vlada Srbije podnela je ostavku i predložila predsedniku Srbije da raspusti Skupštinu Srbije i raspíše parlamentarne izbore. Tadić je zakazao izbore za 11. maj, a istog dana biće održani i lokalni izbori, kao i izbori za Skupštinu Vojvodine.
- 13. mart** – Da bi obezbedila nastavak pregovora o pristupanju Evropskoj uniji, Hrvatska je odustala od posebne zaštićene zone (ZERP) u kojoj je prethodno sprečavala ostale članice Unije da love ribu. Odluku je, posle dugotrajnog protivljenja Hrvatske, doneo Hrvatski sabor tesnom većinom od 77 od ukupno 151 poslanika.
- 20. mart** – Nova vlada Malte saopštila je da želi da se pridruži programu NATO-a Partnerstvo za mir, nakon što se pre više od jedne decenije povukla iz tog programa zbog politike neutralnosti.
- 30. mart** – Uklanjanjem graničnih prelaza i na aerodromima devet novih članica Šengenskog sporazuma, završeno je potpuno eliminisanje ovakvih prepreka unutar Šengenske zone. Granice na kopnu i moru između članica uklonjene su 21. decembra 2007.

APRIL

- 2. april** – U glavnom gradu Slovenije, koja predsedava Evropskom unijom, usvojena je Ljubljanska deklaracija, kojom se traži veća uloga građanskog društva u evropskim integracijama.
- 2–4. april** – U Bukureštu je održan samit NATO-a, na kojem su Hrvatska i Albanija pozvane u članstvo, a Ukrajini i Gruziji obećano je članstvo u budućnosti. Makedonija nije dobila poziv u NATO, zbog protivljenja Grčke u vezi sa zvaničnim nazivom Makedonije. Posle samita

predsednik SAD Džordž Buš posetio je Hrvatsku.

- 4. april** – Potpredsednik Vlade Srbije Božidar Đelić i šef delegacije Evropske komisije u Srbiji Žozep Ljoveras potpisali su u Beogradu sporazum o korišćenju 165 miliona evra pretprikladnih fondova namenjenih Srbiji za 2007. godinu. Ljoveras je nakon potpisivanja sporazuma kazao da Srbija prima najveću pomoć Evropske unije po stanovniku. –U Beogradu je održan plenarni sastanak Unapređenog stalnog dijaloga Srbije i Evropske unije na kojem su razmatrani napredak u dijalogu o liberalizaciji viznog režima i priprema srpskog Nacionalnog programa za evropske integracije, izveštaj Evropske komisije o preliminarnim nalazima u oblasti pravosuđa, slobode i bezbednosti, kao i izveštaj Komisije sa prethodnih sastanaka o

mentarni izbori (prvi prevremeni od sticanja nezavisnosti 1991) zakazani su za 1. jun 2008. godine.

- 14. april** – Delegacija Skupštine Srbije potpisala je u Sofiji sa 10 zemalja regiona Memorandum o razumevanju o međuparlamentarnoj saradnji zemalja jugoistočne Evrope.
- 15. april** – Evropska unija i Crna Gora potpisale su sporazum o liberalizaciji trgovine i otvaranju tržišta usluga, kojim se otvara put za prijem Crne Gore u Svetsku trgovinsku organizaciju.
- 16. april** – Usvajanjem dva zakona o policijskoj reformi u gornjem domu Parlamenta BiH, nakon što je isto nedelju dana ranije učinio i donji dom, Bosna i Hercegovina je posle tri godine neslaganja ispunila i poslednji uslov za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom uni-

SAMIT NATO-A U BUKUREŠTU

sektorskim politikama.

- 6. april** – Dosadašnji predsednik Crne Gore Filip Vujanović pobedio je u prvom krugu predsedničkih izbora, osvojivši 51,4 odsto glasova.
- 9. april** – Skupština Kosova usvojila je Ustav Kosova, koji treba da stupi na snagu 15. juna 2008. –Evropski parlament ocenio je u usvojenoj rezoluciji da je Hrvatska ostvarila “istinski napredak” u reformama koje treba da joj otvore vrata za članstvo u Evropskoj uniji, ali je zatražio da vlada u Zagrebu “udvostruči napore” za otvaranje preostalih poglavlja u pregovorima o pristupanju Uniji.
- 12. april** – Sbranje Makedonije je donelo odluku o samoraspuštanju, a novi parla-

jom. Prema najavama iz Brisela, potpisivanje Sporazuma očekuje se u maju ili junu 2008. Poslanici su konačno prihvatili kompromisni predlog visokog predstavnika Miroslava Lajčaka, kojim se predviđa stvaranje sedam koordinacionih tela na državnom nivou, koja će preuzeti nadležnost nad etnički podeljenom policijom u zemlji u roku od godinu dana nakon usvajanja ustavnih reformi.

- 17. april** – Potpredsednica Vlade Crne Gore Gordana Đurović, nadležna za evropske integracije, saopštila je da je Crna Gora pripremila nacrt prijave za članstvo u EU. Nedelju dana ranije Vlada je usvojila nacrt Nacionalnog programa za integraciju Crne Gore u EU za period 2008–2012.

Širenje NATO-a: od 12 do 28 članica

1949: Belgija, Britanija, Danska, Francuska, Holandija, Island, Italija, Kanada, Luksemburg, Norveška, Portugalija, SAD

1952: Grčka i Turska

1955: Savezna Republika Nemačka

1982: Španija

1999: Češka, Mađarska, Poljska

2004: Bugarska, Estonija, Letonija, Litvanija, Rumunija, Slovačka, Slovenija.

2008: Albanija i Hrvatska pozvane u članstvo

Šest članica Evropske unije su neutralne države i nisu članice NATO-a:

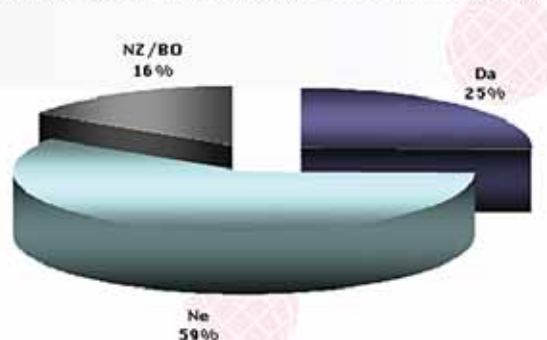
Austrija, Finska, Irska, Kipar, Malta, Švedska

Pet članica NATO-a nisu članice Evropske unije:

Island, Kanada, Norveška, SAD, Turska

VOJSKA SRBIJE I MIROVNE MISIJE

Da li Vojska Srbije treba da učestvuje u mirovnim misijama?

Građani Srbije smatraju da Vojska Srbije ne treba da učestvuje u mirovnim misijama. Što su mlađi i obrazovaniji, građani češće veruju da Vojska Srbije treba da učestvuje u mirovnim misijama.

tns medium GALLUP
The sixth sense of business™

GALLUP
INTERNATIONAL

SUVERENITET ISPED EVRO-ATLANTSKIH INTEGRACIJA

Šta je po vašem mišljenju nacionalni interes Republike Srbije kada su u pitanju evro-atlantske integracije?

Celovitost teritorije, suverenitet i integritet se smatraju osnovnim nacionalnim interesom Republike Srbije. Sa druge strane, oko trećina građana smatra da je nacionalni interes Srbije uključivanje u evro-atlantske integracije uz prihvatanje uslova.

tns medium GALLUP
The sixth sense of business™

GALLUP
INTERNATIONAL

Pojmovnik NATO-a

Kako postati član

“Studija o proširenju NATO-a” (iz 1995) od novih članova zahteva, pre svega, poštovanje Vašingtonskog ugovora (kojim je NATO osnovan 1949. godine), da bi oni:

- svoje napore ujedinili radi kolektivne odbrane i očuvanja mira i bezbednosti; sve međunarodne sporove rešavali mirnim sredstvima; uzdržavali se od pretnje silom ili upotrebe sile na način suprotan ciljevima UN;
- doprineli razvoju mirnih i prijateljskih odnosa jačajući svoje slobodne institucije;
- održali efikasnost Saveza tako što će deliti uloge, rizik, odgovornost i dobrobiti koji proizilaze iz zajedničkih bezbednosnih ciljeva.

Politički uslovi

Svaka država – pretendent na NATO članstvo – mora da ispuni dve grupe političkih uslova. U prvu spadaju:

- demokratski poredak, lične slobode, vladavina prava;
- pokazana privrženost i poštovanje normi i načela OEBS-a, uključujući rešavanje etničkih sukoba, spoljnih teritorijalnih i drugih sporova mirnim sredstvima;
- opredeljenje da se stabilnost i dobrobit postižu kroz ekonomske slobode, socijalnu pravdu i odgovornost za okolinu;
- uspostavljena odgovarajuća demokratska i civilna kontrola odbrambenih snaga.

U drugu grupu političkih uslova spadaju:

- prihvatanje NATO-a kao zajednice sličnih nacija, udruženih zbog kolektivne odbrane i očuvanja mira i bezbednosti, tako da svaka nacija doprinosi bezbednosti i odbrani, na dobrobit svih nacija;
- privrženost načelima, ciljevima i aktivnostima Okvirnog dokumenta programa Partnerstvo za mir, kao i drugih ključnih dokumenata NATO-a;
- privrženost načelu konsenzusa kao osnove jedinstva i donošenja odluka u Savezu;
- puno učešće u konsultacijama i odlučivanju Saveza o političkim i bezbednosnim pitanjima;
- učešće u radu organa Saveza, plaćanje obaveza...

Vojni uslovi

Vojni uslovi za prijem novih članova su sledeći:

- sposobnost da se vojno doprinese “kolektivnoj odbrani i novim misijama Saveza”;
- prilagođavanje standardizaciji, pre svega u oblasti operacija, administracije i materijala;
- postupanje u skladu sa više od 1200 ugovora i dokumenata.

Bezbednost na mreži

Evo nekoliko predloga sa domaćih internet sajtova. Dobro je da o temama bezbednosti i odbrane sada pišu i nove publikacije specijalizovane za ovu problematiku koje se objavljuju u Srbiji. Pre svega, preporučujemo tromesečnik “Evroatlantska revija” Evroatlantske inicijative iz Beograda. U najnovijem broju, korisno je, u kontekstu sadašnjih rasprava o vojnoj neutralnosti Srbije, pogledati tekst o iskustvu Kraljevine Švedske, zemlje sa viševekovnom tradicijom neutralnosti, koja je aktivni član programa Partnerstvo za mir, a učestvuje i u više međunarodnih vojnih misija, od Kosova do Avganistana: www.eai.org.yu/download/EvroatlantskaRevija7.pdf.

Osmi broj tromesečnika “Atlantis” Atlantskog saveta Srbije možete naći na adresi: www.atlanticcouncil.org.yu/images/novine/ATLANTIS_8_LL.pdf. Iz njega posebno preporučujemo tekst Aleksandra Vidojevića o tome zašto bi Srbija trebalo da pristupi NATO-u. Isto tako, vredi pogledati članak “Šta je Bugarskoj doneo NATO” Georgija Dimitrova, ambasadora ove zemlje u Srbiji. Na sajtu Atlantskog saveta je i najnovije, februarsko istraživanje Medijum galupa o sektoru bezbednosti, iz kojeg na prethodnoj, 15. stranici ovog broja “Evropskog foruma” donosimo neke pojedinosti: www.atlanticcouncil.org.yu/TNS_Medium_Gallup_AS_190308.pp.

Centar za civilno-vojne odnose iz Beograd nudi zanimljivu analizu Filipa Ejdusa “Jeftinije je ući u NATO” (www.ccmrbg.org/cms/view.php?id=2826), a ovaj Centar, odnosno njegova Beogradska škola za studije bezbednosti objavljuje i časopis “Bezbednost zapadnog Balkana”: www.bsbs.ccmr-bg.org/cms/view.php?id=102.

Nekoliko brojeva našeg mesečnika “Evropski forum” (www.becei.org/ef) bilo je posvećeno temama bezbednosti: “Srbija u Partnerstvu za mir” (br. 1-2, 2007), “Balkan i evropska bezbednost” (br. 11-12, 2006), “EU i bezbednost na Balkanu” (br. 12, 2004), “SCG u Partnerstvu za mir – kada i kako?” (br. 6-7, 2004).

Ministarstvo odbrane Republike Srbije od 2005. godine, umesto ranijeg lista “Vojska” objavljuje novi – “Obrana”: www.odbrana.mod.gov.yu/index.htm.

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI)
okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.
Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor
e-mail: info@becei.org **web:** <http://www.becei.org>

Mesečnik *Evropski forum* je izdanje Beogradskog centra za evropske integracije i redovni je dodatak nedeljnika *Vreme*.

Osnovale su ga u januaru 2003. godine tri nevladine organizacije: *Pax Christi Holandija*, *BeCEI* i *Centar za razvoj Srbije*.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Vitanovačka 23, Beograd, Srbija

tel/fax: 011/2464-180, **e-mail:** info@becei.org,

web: www.becei.org

Objavljivanje ovog broja pomogla je Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu

Oblikovanje i slog: Grafički Centar Vreme; Štampa: Rotografika, Subotica